

Martin Gális, *Mycenae, Troy and Anatolia: Mycenaean names in Hittite documents, and Anatolian names in the Homeric Iliad*

Diplomová práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Praha 2017

Posudek oponenta

Předložená magisterská diplomová práce pana Martina Gálise (dále: „autor“) se v jádru zabývá několika vlastními (osobními a geografickými) jmény zachycenými v chetitsky (nésitsky) psaných textech druhého tisíciletí (v menší míře i v textech psaných luwijsky), které byly částí badatelů identifikovány jako formální ekvivalenty jmen známých z některých řeckých literárních textů, především homérských eposů, a eventuálně také jazykově řeckého původu. Pokud je tato spojitost akceptována, stává se podstatným argumentem v úvahách o stycích Řeků s mluvčími chetito-luwijských jazyků v pozdní době bronzové, o tehdejší řecké přítomnosti v Malé Asii nebo dokonce i o historicitě „trojské války“.

Tato problematika, podle nejvýznamnějšího jména (toponyma) zachyceného chetitskými texty označována také jako *Aḫḫijawa-Frage* (apod.), je atraktivní, zároveň však badatelsky nemálo komplikovaná, protože vyžaduje jednak alespoň základní orientaci ve filologii a lingvistice přinejmenším řecké a chetito-luwijské (ne-li také dalších), jednak schopnost zvládat obsáhlou odbornou literaturu k tématu z posledních bezmála 100 let. Domnívám se, že autor, ačkoli v závěru (s. 75) komplexnost materiálu sám akcentuje, v práci prokázal jak značný zájem o problematiku, angažovaný ve prospěch akceptování spojitosti *Aḫḫijawy* atd. s ekvivalenty v řeckých pramenech, tak základní schopnost pracovat se primárními a sekundárními prameny: bibliografie práce (s. 76-126/128) má 50 stran a nemůže být označena jinak než jako impozantní.

Na druhé straně však musím nejenom k bibliografii, ale i k jiným aspektům předložené práce vyjádřit některé kritické připomínky.

Mezi ně neřadím poukaz na čistě technické nedostatky textu, způsobené asi nedostatečnou závěrečnou redakcí, jako překlepy („theonyms“ s. 19, „ausluat“ s. 37, „rules“ [recte rulers] s. 47, „kissar“ [recte kissar] s. 73, „givne“ s. 75, „Bičovský“ s. 79, „reek“ s. 82, „Arzaova“ s. 86, „Mémoiresur“ s. 117), kolísavé (ne)užívání kurzivy, zejména v citacích řeckého textu nebo u řeckých jmen (srov. např. dva delší citáty uvedené na s. 61 či na s. 65) a v bibliografii (srov. třeba záznamy Alpers – Erbse – Kleinlogel 2005 a Alpers – Cunningham 2009; dále je téměř nejasné, jestli bylo autorovou zásadou psát názvy časopisů a sborníků kurzivou, nebo nikoli, ilustračně cf. např. záznamy Haider 2003 a Hajnal 2003 [dvakrát!]), chronologicky defektní řazení bibliografických záznamů některých autorů (např. Chantraine, Kimball, Pulgram, Woudhuizen, Yakubovich), občasné nepsání sigly náležiště v odkazech na texty v lineárním písmu B obvyklými kapitálkami („My“ místo MY před V 659.2 na s. 27, „Py“ místo PY před Vn 865.5 na s. 28 atd.), kolísání ve formátu odkazů na literaturu při (ne)užívání mezery mezi rokem a stranou (např. „Hajnal 1996: 6ff.“ a „Hinz 1975:30“ v tom samém řádku na s. 18), překlad *kulumsi-* pomocí němčiny, „koloisch“ (s. 58), „έτά“ místo έτά (s. 31), „τήν“ místo την a „Ἕλληνας“ místo Ἕλληνες (s. 67), Ἄσιος bez akcentu (s. 63) atd.

Dva následující body mají sice také v zásadě technický charakter, jsou ale uživatelsky nebo i věcně závažnější. Text je dosti nejednotný při nakládání se jmény z chetitských a dalších pramenů (tj. přepisování a [ne]zohledňování nominativní koncovky), což je ovšem zejména v práci věnované onomastice dosti na pováženou. Nacházíme v ní vedle sebe třeba tvary Alaksandu (např. s. 35 a poměrně pravidelně v názvu textu „Alaksandu treaty“ [s. 21 atd.]), Alaksandus (s. 26), Alakšanduš (s. 39), Alakšandu (s. 68). V první části práce převažuje psaní *Aḫḫiyawa*, s ním se ale počínáje sekce věnovanou tomuto toponymu střídá i preciznější *Aḫḫijawā*. Má pro takové variování autor nějaký systémový důvod? Obecněji se pak lze ptát, proč se v textu v chetitských slovech používá někdy <h>, jindy <h> (srov. třeba *ḫartak(k)a* na s. 38 a *ḫarpa-* na s. 72); podobně <š> vs. <s>. Zůstanu ale ještě u klíčového toponyma práce: na jednom místě (s. 33) odkazuje autor na „Hitt. *Aḫḫiyāwa*“. Jde o omyl, nebo skutečně předpokládá takovou kvantitu předposledního vokálu? Pokud ano, jaké má pro to důvody a proč ji nikde jinde v práci, zejména v sekci o *Aḫḫijawě*, neznačil a netematizoval?

Autor dále v několika ohledech čtenáři komplikuje až znemožňuje dohledávání použitých

pramenů. Tak užívá mnoho bibliografických zkratk, které neviduje v příslušných seznamech (s. 6-9): např. IEW, LIV² (obojí poprvé na s. 29), IRDAU III, EDHIL (obojí na s. 31; identifikovatelné s pomocí autorských jmen a seznamu literatury, je ovšem otázka, proč pak necitované pomocí autorského jména a vročení – cf. ostatně „Kloekhorst 2008“ na s. 36), Jacoby (s. 34), ZDMG (s. 46), „NIL 2008“ (s. 38), RANT (s. 104) aj. Obzvláště v případě zkratky ICS (s. 39) se dokonce nedokážu zbavit podezření, že je pouze mechanicky přejatá ze sekundární literatury – příslušná publikace totiž v práci uvedena není; dokázal by ji autor identifikovat? Neurčitelné jsou citace „Szemerényi I. c. 259ff.“ (s. 20; žádný odkaz na Szemerényiho bezprostředně nepředchází), „Bartoněk 2003: 14 212-223“ (Bartoněk 2003 v literatuře chybí a udané stránkování je zmatené), „Sommer (372f.)“ (s. 29), „Martirosyan 2010“ (s. 31; chybí stránka). Publikace Beckman – Bryce – Cline 2011 je v textu neadekvátně citována jako Beckman et al. 2011 (např. s. 31) nebo dokonce pouze jako Beckman 2011 (s. 43). Seznam literatury několikrát vykazuje použití totožné sigly pro několik publikací: např. Zgusta 1964, Heinhold-Krahmer 2003, Hawkins 1995, Hajnal 2003, García-Ramón 2011. Matoucí může být uvádět reprinty bez uvedení příslušné informace (např. Leumann 1993 je reprintem práce z r. 1950, Justi 1963 vyšel původně už r. 1895; adekvátně je uveden naproti tomu v literatuře třeba Hrozný 1916) a např. u Horrocksa 2010 chybí údaj, že jde o 2. přepracované vydání. Konečně i v této souvislosti lze narazit na nepříjemné překlepy a nedopatření („Austin 1968“ na s. 50, „Chadwick 1863“ na s. 45; „Fick 1984“ na s. 62; „Adiego Lachara“ na s. 76, recte „Lajara“ na s. 73) a překvapující omyly (Kretschmer 1932 [spíše 1933] a 1940 nejsou knižní publikace, jak je eviduje bibliografie v práci, nýbrž články z časopisu Glotta).

Nejzávažnějším nedostatkem práce je podle mého soudu to, že v ní autor dostatečně solidním způsobem nedefinuje a nevymezuje své téma a výzkumní cíl. V jednostránkovém *Preface* (s. 11) se sice dočteme „The goal of this work is to present an up to date synopsis of the long-discussed questions from the sphere of Greek and Anatolian onomastics; main focus being on the most famous parallels.“, tato definice „goal“ ovšem vyvolává pouze množství otázek. Nejasné je třeba to, jak má čtenář chápat pojmy „Greek and Anatolian onomastics“: geograficky, nebo jazykově? Ani samotný název (resp. podnázev) práce, který by mohl (ne-li měl) téma alespoň přibližně definovat, vyjasnění nenapomáhá, naopak přispívá k ještě větší nejasnosti: odkazují „mykénská jména“ na jména, doložená z paláce v Mykénách a jeho okolí (tedy geografický pojem), na „mykénskou dobu“ (tedy chronologicko-geografický/archeologický pojem), nebo na variety řečtiny, které jsou známé jako „mykénština“ a zachyceny v pramenech psaných lineárním písmem B z pozdní doby bronzové (tedy pojem jazykový)? Pokud platí třetí možnost, jde autorovi o jména pouze etymologicky řecká, nebo také o jména neřeckého původu? Podobně je nejasné, má-li čtenář chápat pojem „anatolský“ v názvu a první větě práce jako odkaz na anatolské (maloasijské) prostředí, nebo na chetito-luwijské (někdy jako „anatolské“ označované) jazyky, resp. na korpusy v těchto jazycích psané. Za pozornost stojí, že název práce implikuje jako jeden z pramenných textů *Íliadu*, úvod k ní ale připojuje také *Odyseiu*. Vágní název a výše citovaná definice pak nepokrývají skutečnost, že v případě antroponyma 4 (Mopsos) nehraje chetitský (nésitský) korpus podstatnější a *Ílias* už vůbec žádnou roli, prominentní je zde naopak role nápisů v hieroglyfické luwijštině a řeckých či latinských pramenů doby císařské. Pro Parida (antroponymum 8) autor také přináší pouze luwijský doklad. Antroponymum 6, v řecké verzi Motylos, nemá pak pramenně nic společného s mykénštinou a pouze s ohledem na pozdní řeckou mytografickou tradici ho lze brát v potaz jako možný (ale nikoli prokázaný) fakt druhého tisíciletí. Antroponymum 5 (Kyknos) je sice etymologizovatelné chetitsky, není ale doloženo v homérských eposech. Obecněji lze konstatovat, že v rozporu s názvem není v práci mnoho položek, které by byly věnovány „anatolským jménům v Iliadě“: jako také nacházím antroponyma 7 (Priamos), 8 (Paris), eventuálně theonymum Apollón a toponyma 2 (Troia), 4 (Lesbos), 5 (Miletos), 6 (Asiá, ovšem pouze nepřímě), 7 (Ílios). V případě toponym je ovšem otázkou, jestli mají etymologii chetito-luwijskou. Samozřejmě, pokud by autor chápal pojem „anatolský“ geograficky, nepochybně by do záběru práce patřily. Proč pak ale autor do ní jako zvláštní položku nezařadil např. v *Íliadě* zmiňované Lyky (resp. Lykii), kteří mají pro to přinejmenším stejné, ne-li větší předpoklady (země Lukka v chetitském korpusu!).

V této souvislosti je nutno podotknout, že autor tematizuje i Káry/Kárii (s. 73) a antroponymum

Andreás (s. 31), ovšem bez toho, aby jim věnoval vlastní položky; ve druhém případě, který by si jako možná instance etymologicky řeckého jména v nésitských textech značnou pozornost bezpochyby zasloužil, se text práce navíc omezuje na jediný odkaz na sekundární literaturu (bez konkretizace místa dokladu v chetitském korpusu).

Nejde však pouze o nejasné vymezení záběru práce v teorii a evidentně i v praxi. Ještě nápadnější je, že autor vybrané „paralely“ (s. 11) traktuje bez toho, aby objasnil, jaký cíl si při tom klade, jaký badatelský problém řeší. Čtenář, který má předchozí znalost problematiky, to samozřejmě může předpokládat (lze formálně a referenčně/funkčně dané paralely ztotožnit?) a do jisté míry se takový cíl dá vytušit z obsahu kapitoly 4, to ovšem autora kvalifikační (a vůbec jakékoli odborné) práce nezavazuje povinnosti ho podle možnosti hned na začátku artikulovat, tím spíše, že na odpověď na otázku po totožnosti paralel mohou navazovat další, které práce může i nemusí chtít řešit; i pokud bychom nechali stranou historicitu řecké epické látky, dalo by se u lingvistické práce očekávat, že autor bude chtít závěry využít pro téma styků mluvčích řečtiny a chetito-luwijských jazyků (ve druhém a/nebo v prvním tisíciletí?). Opět pouze z náplně práce implicitně plyne, že to záměrem autora pravděpodobně více-méně nebylo.

Domnívám se tedy, že je nutné po autorovi chtít, aby se alespoň v rámci obhajoby pokusil daný nedostatek napravit a třeba stručně, ale jasně a precizně téma a badatelský úkol práce definoval.

Je svým způsobem paradoxní, že (opět jednostránkové) *Conclusions* (s. 75) přinášejí některé údaje, které by patřily do úvodu práce. Kromě opakované vágní definice „záměru“ práce („the aim of the work was to present a compact up-to-date synopsis of several problems or questions, which have occupied many researchers for almost one century“) je alespoň dobře popsána struktura textu a podán stručný (ačkoli jazykově zmatený) celkový závěr, z něhož lze zpětně „rekonstruovat“ i základní autorovu *Fragestellung* („In some cases, above all thanks to methodology, we can say that it is quite reasonable to equate the respective formson on the formal level it is possible on linguistic grounds to set up a solid basis for these parallels“).

Dalším podstatným problémem práce je její struktura. Kapitoly 1-5 (s. 11-25) by si podle mého soudu zasloužily několikrát vylepšení. Bylo je možné a nejspíš i žádoucí pojmout jako jedinou úvodní kapitolu. Pohled na pouhé jednostránkové sekce *1. Preface* a *2. Brief overview of previous research on Anatolian onomastics* vzbuzuje rozpaky. Dále se domnívám, že právě 2. kapitola je v kontextu práce nadbytečná, podobně jako výklad o indoeurospkém pozadí chetitských a řeckých jmen v první části 3. kapitoly (s. 13-15). Výklady o rozluštění klínového písma, ale i chetitštiny (s. 18) jsou pak v předložené práci zcela bezpředmětné a působí bezmála jako vtíp. Po takovémto zkrácení textu kapitol 1-5, po jejich doplnění o solidní definici autorova tématu a cíle a konečně po eventuálním přeorganizování některých pasáží (např. metodologické poznámky v druhé části 3. kapitoly by patřily spíše k jiným postřehům artikulovaným v 5. kapitole) mohl vzniknout přijatelný („kompaktní“) úvod práce.

Obdobným problémem, špatnou organizací výkladu a až nadbytečností některých pasáží, trpí ovšem leckdy i jádro práce, tj. kapitoly 6 a 7. Není mi vůbec jasné, jaký význam pro argumentaci má citace části tabulky MY V 659 (co znamená autorovo „for illustration“?, s. 27), exkurs o sociolingvistické změně v chetitské říši následující na s. 38 po poznámce „To my knowledge, the problem not yet solved, is the svarabhakti vowel in the Greek form Πάρις and its absence in Πρίαμος“, výklad o problematice řecké epické tradice a jejího jazyka (s. 54-55) či bizarní sled pasáží na s. 61-63 o homérských dokladech jazykového kontaktu v západní Malé Asii (dokladech údajných, protože *a priori* nelze tyto výpovědi textu prvního tisíciletí mít za bernou minci pro poměry tisíciletí druhého a citát z *Odysseie* 19, 175ff. se navíc týká Kréty), „Homer's language skills“, lingvistickém pozadí a archaičnosti homérského jazyka a Lúkiánově a Schrottově názoru na Homérův původ, resp. prostředí. Dopad rozluštění řeckých textů v lineárním písmu B na většinové vnímání *Aḫḫijawa-Frage* (a tedy vlastně obecně tématu práce) měl být zmíněn už dříve v sekci o vývoji bádání o problému a na s. 45 pak nanejvýš pouze připomenut. Výklad o etnonymech, která naznačují „lively cultural interference between the Mycenaean world and western Asia Minor“ (s. 60), by si v textu práce zaslouhoval jinou roli (a umístění) než je nepatrný exkurz k problematice toponyma 5 (Mílétos).

Další problematické body se týkají autorova využívání pramenů a relativizují tedy v úvodu posudku vyslovené obecně příznivé hodnocení. Začít lze tím, že závěrečná bibliografie obsahuje množství titulů, které nejsou v práci nikde citovány. Z prvních pěti stránek (tedy jedné desetiny) bibliografie jde o tyto položky: Aitchison 1964, Alt 1948, Altman 2003, Anderson 1997, Auja Jorro 1993, Bader 1969, Barnett 1953, Bartoněk 1968, 1972, 1991, 2002, 2007 (bis!), 2008 a 2009, Bernabé – Álvarez Pedrosa 2004, Bittel 1976a a 1976b, Blegen 1995, Blum 2002 a 2003, Brosch 2008, Brown 2004, Bryce 1977, 1985, 1986, 1988, 1989 a 2002 (bis!); dále jsem seznam neprověřoval, lze ale asi stěží pochybovat, že by se výčet dal ještě výrazně prodloužit. K této skutečnosti by se autor měl během obhajoby vyjádřit; domnívám se však, že ji v kvalifikační práci dosti dobře plně odůvodnit nelze.

Za pozornost stojí, že publikace Fischer 2010, kterou autor také sice eviduje v seznamu literatury, jinak ale necituje, obsahuje anotovanou (!) bibliografii k *Aḥḥijawa-Frage*. Není vysvětlením právě zmíněného problematického bodu to, že p. Gális Fischerův seznam mechanicky zkopíroval? Ať už je tomu jakkoli, tato kniha má tematicky a charakterově (protože vychází z Fischerovy diplomové práce) k posuzované práci velice blízko, a lze si tedy klást otázku, neměla-li být alespoň v přehledu bádání nebo úvodu výslovně zmíněna.

Přínejmenším místy se mi autorovo odkazování na literaturu a prameny jeví jako neuspokojivé v dvojnásobném ohledu. Zaprvé odkazuje jedním dechem na množství moderních prací, které ovšem ani zdaleka netvrdí to samé, resp. nedokládají jednu tezi. Cf. např. s. 31, ř. 8-10: z jmenovaných autorů je postulát maloasijské řecké psilose coby kontaktového fenoménu pouze zásluhou Oettingera 2002 (autor mylně 2006, také v bibliografii): 99; relevance odkazu na Kloekhorsta EDHIL 343ff. mi v této souvislosti uniká; Buck 1955 eviduje psilosi pro východní iónštinu; Woodard 2008 ji povšechně zmiňuje pro několik dialektů; Beekes 2010 se věnuje etymologii, která je tématem celého odstavce; nebo s. 11, ř. 11ff., kde je vyjmenovaných několik titulů „for the biographical and chronological data, as well as ancient sources informing us about Homer’s person“, autor ovšem čtenáři zůstává dlužen informací, o který z nich – pokud vůbec o některý – opírá svou dosti konkrétní a odvážnou tezi, že Homér „lived ca. 800-700 BC in the eastern Greek world, quite possibly in Anatolia (Smyrna?) itself“, která je ostatně nikoli zcela v souladu s výkladem na s. 62, kde je jazyk eposů coby indicie Homérova původu identifikován jako „either central or western Ionic“.

Zadruhé lze najít v textu místa, kde se čtenář po jakémkoli odkazu pídí marně: např. pro akkadské KUR^{URU}-I-LU-ŠA/UI₅-LU-ŠA (s. 68), pro ugaritské „*Hiyawi*“ (s. 31 a 47), pro „the treaty between Smyrna (supposed birth place of Homer) and Magnesia, stemming from 245 BC“ (s. 71), pro tvrzení „In many passages in the Iliad the landscapes of Troad, Lycia as well as of Lydia are described as rich in cornfields and vineyards. Similar testimonies come from the Hieroglyphic-Luwian inscriptions of the 8th century BC.“ (s. 21), „The boundaries of Τρωάς were already described by Herodotus.“ (s. 56) či „Menelaos (ruler of Sparta) in Homer’s Iliad was a king, but at the same time his brother Agamemnon (ruler of Mycenae) has an attribute “King of the kings”.“ (s. 32). Na s. 34 čteme „Furthermore, and interestingly enough, in analysing this inscription there arose disputes about the connection of the word for *Danuniyim* with Greek ethnicon *Λαυαοί*.“, už se ale nedozvídáme, kde konkrétně tyto debaty proběhly. Připojit lze ještě tolik, že odkaz „so e. g. Calvert Watkins“ (s. 73) je zoufale nedostatečný, že obecní „Meier-Brügger 2010:435, Chantraine 1968:149“ coby doklady pro podstatné až klíčové tvrzení „The Mycenaean Greeks called themselves **Ak^hajjūó*“ (s. 45) jsou z mého úhlu pohledu neakceptovatelní a že odkaz na nepublikovanou práci J. Bičovského pro tezi „there are the Mycenaean documents in Linear B from ca. 15th century BC“ (s. 23) – pokud je vůbec vhodně formulována – by nepochybně bylo možno nahradit nějakým vhodnějším a už badatelské veřejnosti přístupným titulem.

K samotné autorově argumentaci o jednotlivých toponymech a antroponech s ohledem na typ práce výhrady téměř nemám, ačkoli jsem osobně méně optimistický při akceptaci v bádání navržených onomastických ekvivalencí. Dovolil bych si konstatovat pouze dvě věci. Jednak se zdá, že autor vyznává zásadu, že tzv. primární prameny mají mít přednost před diskusemi v moderní vědecké produkci (cf. s. 11: „The emphasis will be put first and foremost on primary sources“). S tímto přístupem se osobně neztotožňuji, autor na něj má ale právo. Pak je ovšem zářející sledovat,

jak je diplomová práce přece jenom založena především na sekundární literatuře, a zároveň lze autorovi položit otázku, v čem tedy spatřuje výrazný pokrok bádání o aḫḫijavské otázce za posledních 65 let, který chce reflektovat (cf. „up to date synopsis“ s. 11 a „up-to-date synopsis“ s. 75), ne-li v diskusích a tezích odborné literatury; od rozluštění lineárního písma B a luwijského hieroglyfického písma začátkem padesátých let minulého století se, pokud se nemýlím, s výjimkou stély z Čineköy neobjevily žádné výrazné nové písemné prameny. Zadržím v autorově referování o badatelských názorech nacházím momenty, v nichž nezaujímá postoj a omezuje se na lakonické konstatování (např. na s. 49 k etymologii etnonyma *Achaioi* z pera F. Bader).

V následujícím připojuji ještě několik dalších připomínek, korekcí a dotazů:

- „Hatti kingdom“ (s. 19 a 67): V angličtině je běžné adjektivum Hittite.
- „which he considered as not native Greek element“ na s. 26 se mi jeví jako nesprávná interpretace Sommerovy pozice.
- V seznamu jmen s druhým členem kompozita *-andros/-é* (s. 27) jsou tři chyby: Kassandré je doložena v Od 11.422, nikoli v Il. 11.422; obdobná záměna díla nastala v případě „Akandre“, kteréžto jméno je deformací (překleповou?) za Alkandré.
- „*Akhilleus*“ (s. 28): Trvá autor na tom, že toto je správná fonologická (či spíše fonetická) interpretace mykénského *a-ki-re-u*? Nikoli *Akhilleus*?
- „ἐπέτας“ (s. 30): Trvá autor na psilotické interpretaci tohoto slova v lineárním písmu B? Jak by ji odůvodnil? V překladu používá termín bez psilose („ἐπέτας“).
- Ad diskuse o psilosi v souvislosti se jménem Ἐτεοκλῆς (= podle autora *Tawagalawas*) na s. 31: Považuje autor za možné aplikovat poměry známé z maloasijské iónštiny a aiolštiny prvního tisíciletí na maloasijskou řečtinu v Tawagalawově době? Tj. je toho názoru, že psilosis je v tomto prostředí tak raný fenomén? (Je otázka, jestli byly aiolské a iónské dialekty v té době vůbec zformovány.)
- „Hitt. *Avarku*“ (s. 32): Recte HLuw. *Avarku*.
- Ad: „Azatiwadas ... boasts that he ensured the accession to the throne of king Awarikus“ (s. 33): Azatiwada na začátku karatepského nápisu naopak tvrdí, že ho povýšil/učinil mocným Awarik. V pozdější pasáži textu – alespoň podle Lipiňského výkladu – Azatiwada sice naznačuje, že pomohl na trůn králi, ale vztahuje se přitom k Awarikovu potomstvu.
- „*Mopsouhesita*“ (s. 33) a „*Mopsitia*“ (s. 35) jsou, domnívám se, překlepy.
- „Pre-Greek“ (s. 34) je podle mého názoru v dané souvislosti termín spíše nevhodný; snad Proto-Greek?
- „The Luwian version is in this passage unfortunately not preserved, but can be read in the Phoenician one (Karatepe §44).“: Pasáž jsem podle odkazu nebyl schopen identifikovat. Pokud bych se měl držet předchozí věty textu práce, uvádějící (foinické) „*Danuniyim*“ (ne spíše *Danunīm*?), musel bych oponovat, že luwijský ekvivalent tohoto označení v nápisu zachován na mnoha místech je.
- „[*a-*]pe-ro₂-ne“ z KN E 842.3 (s. 39) je uvedeno nesprávně. Podle mně dostupné edice (ačkoli uznávám, že jsem neviděl nejnovější) se znak *ne* nedochoval; recte tedy [*a-*]pe-ro₂[-*ne*].
- „Gk. Ἀχαί(φ)ία“ (s. 41): Tento tvar, ať už s digammou nebo bez ní, v řeckých pramenech, pokud vím, doložen není (na rozdíl od epického Ἀχαιή).
- „Suppiluliuma II.“ a „Šuppiluliuma III.“ (s. 41): Recte Šuppiluliuma I. a Šuppiluliuma II. (psaní náslovného konsonantu unifikují).
- Autor sice cituje (s. 46n.) Tekoglu a Lemairea 2000 pro ztotožnění dedikanta stély z Čineköy s *wrk*, zmíněným v karatepském nápisu, o několik řádek níže na s. 47 ale obě jména a tedy postavy rozlišuje („the Greek names of the rules of *Hiyawa*: Luv. *á-wa/i+ra/i-ku-* = *Awarku* (cf. Gk. *εὐαρχός* ‘well-ruling’) and *wa/i-ra/i-i-ka-* = *Wr(a)ika* (cf. Gk. *(F)ποιός* ‘crooked’)“).
- Pokud správně rozumím autorově rekonstrukci „*-ai- > Proto-Anat. *-ē- > * Anat. -ī- > CLuw. -iya-“ (s. 49) v daném kontextu, implikovala by, že se Řekové dostali do styku už s

mluvčími „protoanatoľštiny“ (nebo dokonce ještě dříve). Byla by ale taková raná datace plauzibilní?

- „at least by half century equating to ca. eighteen generations“ (s. 54): Recte samozřejmě half of a millennium.
- „*ki-si-wi-ja* ~ Knidos“ (s. 60): Toto srovnání je samozřejmě omylem; recte snad ~ Chíos.
- Poukaz na „Pylos tablets“ na s. 64 je zmatený; následující konkrétní odkazy zahrnují i tabulky z Knóssu a Mykén.

Jak bylo konstatováno už v úvodu posudku, autor prokázal, že dokáže při zpracovávání složitého tématu vzít v potaz prameny i značné množství odborné literatury. Práci proto **doporučuji k obhajobě**. Na druhé straně však autorův postup v práci není bezchybný, takže jako klasifikaci musím navrhnout známky **velmi dobře** nebo **dobře**, také v závislosti na tom, jak autor v průběhu obhajoby zvládne doplnit, korigovat či vyvrátit vytčené závažné nedostatky a reagovat na vznesené dotazy.

V Kolíně 31. 8. 2017

Ján Bakyta